

подався до Бремена». Цікавим є опис дій героїв: «І почали вони радитись, як їм звідтіля розбійників прогнати. Думали, думали і нарешті придумали: осел передніми ногами стане на підвіконня, пес вискочить на осла, кіт – на пса, а півень злетить котові на голову. Постававши так, вони в один голос завели свою музику: осел ревів, пес гавкав, кіт нявчав, півень кукурікав».

Заслугове уваги мова головних персонажів у казках Грімм, яка побудована на діалогах. Наприклад, у «Червоній шапочці» (перша частина казки) головна героїня розмовляє з Вовком, а в другій – з бабусею. Таке діалогічне мовлення персонажів зумовлене поетикою казки. Взагалі мовлення персонажів є одним із засобів виразності у казках.

Висновки. Отже, казки братів Грімм розвивають і приваблюють дітей не тільки своїм змістом, яскравою образною формою, насиченими сюжетними лініями, але й поетичним, виразним мовленням. Ідейно-художнє спрямування творів слугує вихованню доброї, розумної і творчої особистості, тобто справжньої людини. Звідси казки братів Грімм є безцінним ресурсом для батьків, вихователів та психологів, які працюють із дітьми дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білан О.І. Програма розвитку дитини «Українське дошкілля». 2017. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf (дата звернення: 06.04.2023).
2. Кононенко В. Що не так з Попелюшкою? Приховані небезпеки улюбленої казки. 2023.
3. URL: <https://vikna.tv/dlia-tebe/psykholohiia/shho-ne-tak-z-popelyushkoju-yaki-nebezpechni-ustanovku-pryshheplyuye-kazka/> (дата звернення: 05.04.2024).
4. Шик Л. Казкотерапія в роботі з дошкільниками. Київ: Основа, 2012. 240 с.

Анжеліка МИХАНІВ

Науковий керівник – доц. Лариса КУЦА

ПОЕТИКА І ВИХОВНІ АСПЕКТИ ПОВІСТІ-КАЗКИ А. ДЕ С.-ЕКЗЮПЕРІ «МАЛЕНЬКИЙ ПРИНЦ» У ПРИЗМІ РОБОТИ З МОЛОДШИМ ШКОЛЯРЕМ

Вступ. У Державному стандарті початкової освіти до визначальних компетентностей зараховано громадянські та соціальні компетентності. Вони передбачають виховання у дітей молодшого шкільного віку ідеалів демократії, справедливості, рівності та моральних цінностей, зокрема толерантності, поваги до інших, вміння співчувати тощо [2]. Формування вищезгаданих компетентностей відбувається за допомогою інтеграції отриманих знань із усіх освітніх галузей. Важливою галуззю, визначеною Державним стандартом початкової освіти, на базі якої формуються громадянські та соціальні компетентності, є мовно-літературна [2]. Мовно-літературна освітня галузь сприяє реалізації цих компетентностей через набуття емоційно-чуттєвого досвіду за допомогою читання та аналізу прочитаних творів. Одним із таких творів, що в своєму сюжеті має приховані надважливі сенси, розкриває цінність людських стосунків і сприяє вихованню важливих моральних якостей особистості, є казка-повість Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц».

Мета статті – розкрити сюжетні особливості, поінтерпретувати образи-символи твору А. де С.-Екзюпері, проаналізувати проблематику казки та надати певні рекомендації щодо практичного використання твору на уроках з літературного читання у початковій школі.

Основний виклад. «Маленький Принц» – талановита казка заслуженого французького письменника-класика з автобіографічними елементами, глибоким філософським змістом та цікавим сюжетом. Розповідь частково ведеться від першої особи-Пілота, який розповідає про події шестирічної давності, коли він зазнав аварії в Сахарі. Пілот уособлює автора твору та втілює його цінності. Момент з аварією в Лівійській пустелі дійсно був присутній в житті Антуана де Сент-Екзюпері. Частина твору описана від третьої особи, коли розповідається про подорож Маленького Принца [3]. Твір ілюстрований авторськими малюнками, складається він з 27 глав. Присвячена казка-повість хорошему другу автора – Леонові Верту, який в період її написання переслідувався нацистами.

Можна назвати п'ять сюжетних елементів твору: експозицію казки-повісті є знайомство із пілотом, його дитинством, інтересами, розчаруванням у дорослих через їх погляди на життя. До зав'язки нас підводить аварія в Сахарі, яка стала причиною зустрічі головного героя із Маленьким принцом. Ця частина твору є важливою через те, що пілот знаходить свого однодумця, який правильно трактує його малюнки. Розвиток дій – це моральні уроки Маленького принца, які можна простежити у його захоплюючих подорожах планетами, у спілкуванні з дорослими, які на них просять. Кульмінацією твору є усвідомлення Маленьким Принцом цінності його Троянди, що викликає в нього бажання повернутись на рідний астероїд. Прощання Маленького принца з пілотом та їх повернення додому – розв'язка казки-повісті. Динамічність твору забезпечує стрімкий розвиток сюжету, що створює подорож Маленького Принца планетами, така особливість казки-повісті утримує увагу маленьких читачів.

Глибокий філософський підтекст казки-повісті забезпечить розвиток уяви та мислення молодших школярів, за умови їх активного аналізу твору, необхідним тут є залучення вчителя, для правильного його трактування. Під час своєї подорожі Маленький принц знаходить відповіді на питання, які стали поштовхом до початку мандрівки через взаємодію з іншими персонажами твору. Часто науковці трактують подорож, як символ ініціації героя – процес дорослішання та набуття нового досвіду, а героїв твору, які трапляються йому у мандрівці – проєкцію людських якостей [1]. Дорослі, що живуть на своїх планетах, позбавлені імен, адже загалом символізують все суспільство, яке слідує цінностям та пронизане якостями, не зрозумілими для Маленького Принца, або такими, які він цілковито засуджує. Їх хибні погляди на життя призводять до того, що вони живуть самотні на своїх планетах, далеко один від одного, та не цінують справді важливих речей, приділяючи велику увагу дрібницям, що ілюструє залежність від матеріальних цінностей сучасного суспільства [5]. Причиною самотності дорослих виступає зовсім не те, що вони знаходяться на різних планетах, адже навіть на одній планеті, вони не можуть порозумітись та знайти спільної мови, про це зазначає одна із другорядних героїв, Гадюка, вона стверджує, що і серед людей буває самотньо.

Пустеля, в якій опиняються головні герої та їх спрага є символом бажання до духовного розвитку, пізнання важливих істин. Джерела з водою символізують знання, які можна отримати, при подоланні труднощів. Астероїд, на якому живе хлопчик, символізує його внутрішній світ. Персонаж старастся викорінювати баобаби, що нищать його планету, немов людина, що намагається позбутись негативних якостей.

Маленький принц постає рушійною силою твору, відповідно до його дій розвивається сюжет казки. Хлопчик сповідує правильні етичні якості та сам дотримується їх, його мотивацією в творі є пізнання суті речей, які він не розуміє та не знає. У спілкуванні з дорослими поводить себе ввічливо, хоча не поділяє їх думки, але цілковито негативно сприймає ситуації, коли авіатор демонструє риси, притаманні для дорослих. Разом з символом дитячої невинності, щирості, він постає у творі відображенням мудрого сприйняття світу, справжньої цінності у житті.

Авіатор – посередник між дитячим та світом дорослих, хоч герой більше не ідентифікує себе як дитину, проте і не сприймає себе, як одного з дорослих, адже вони не розділяють його світосприйняття. Він прагне знайти товариство, але постійно розчаровується в однолітках. У сукупності ці два персонажі демонструють прагнення до знань, виховують в дітей бажання до пізнання, демонструють правильні моральні цінності.

Лис символізує наставника, вчителя, котрий відповідає Маленькому Принцу на усі запитання, відповіді до яких він шукав. Крім того, лис є символом справжньої дружби. Цей образ є потрібним, щоб діти збагнули цінність відданості, любові, вірності, які демонструє у своїх діях до хлопчика ця тварина.

Наступний персонаж, Троянда, виступає символом людських стосунків. Вона присутня у творі для того, аби пояснити дітям, що у дружбі немає місця егоїзму, гордовитості, нещирості. Троянда проголошує, що в товариських стосунках потрібно притримуватись поваги і прагнути до взаєморозуміння.

Укус Гадюки є символом переродження, осмислення набутих знань, а сам персонаж виконує функцію останнього випробування, яке поверне Маленького Принца на його астероїд.

Дорослі, як і було зазначено раніше, є символами різних негативних людських якостей, зокрема, самолюбства, безвідповідальності, марнославства, владолубства, проте через їх негативний приклад, хлопчик усвідомлює важливі речі. Насправді образи-символи твору можна трактувати множинно, адже це варіюється від власного розуміння та сприйняття твору читачем.

Проблеми, які зачіпає автор твору можна означувати, як філософські, адже вони охоплюють осмислення важливих загальних закономірностей суспільства: *сутність людського буття* (розкривається у казці через світосприйняття дитини); шлях, який він подолав, щоб отримати цінні уроки; *проблема вірності та любові* – герої потрапляють у ситуації, які демонструють їм справжню цінність речей. Так, наприклад, усвідомивши цінність своєї квітки, Маленький Принц вважає її особливою навіть серед саду таких самих троянд. *Черствіння душі* – на прикладі дорослих автор демонструє, як неважливі речі, яким приділяють увагу дорослі, гублять їх душі. Конфлікт твору полягає у зіткненні двох світів: дитячого та дорослого з притаманними для них цінностями, інтересами, поглядами.

На основі літературознавчого опрацювання казки «Маленький принц» можемо запропонувати певні методичні рекомендації з досвіду власної роботи над твором у початковій школі. Отже, для того, аби діти в повній мірі осягли виховну цінність даного твору, потрібно провести детальний аналіз, який включає різні форми роботи з цим твором. Найкращим варіантом можуть бути інтегровані технології, під час яких діти взаємодіють між собою та обмінюються думками. Вважаємо, що тут можна використати *метод «Займи позицію»*, під час якої діти будуть висловлювати свої думки щодо того, чи погоджуються вони із таємницями, які розкрив Лис Маленькому Принцу, або чи усі дорослі насправді схожі на героїв казки-повісті. Для «*Роботи в парах або групах*» можна попросити в учнів знайти в творі декілька речень, які найкраще ілюструють його прихований сенс або запропонувати учням віднайти аналогії до персонажів казки-повісті з інших прочитаних раніше творів, які схожі за характером та притаманними для них моральними цінностями. Цікавим моментом уроку може стати і драматизація даного твору або

створення колажу до нього. Самостійна робота учнів із роздатковим матеріалом може містити завдання, де дітям потрібно віднайти фразеологізми, які відображають головний мотив твору чи поєднати персонажів з характерними для них якостями або створити малюнок-ілюстрацію до казки-повісті.

Висновки. Художній аналіз казки-повісті Екзюпері демонструє наявність у ній конфлікту між світом дорослих та дитини. Через протилежність у їх поглядах, цінностях, інтересах у творі порушуються проблеми *черствіння людської душі, вірності та любові, сутності людського буття*. Динамічність казки-повісті забезпечує швидкий розвиток подій, пов'язаний із мандрівкою Маленького Принца. Символіка в казці-повісті наявна в образах персонажів, місцях, в яких перебувають герої, у їх репліках та діях. Для роботи із учнями початкової школи із цим твором найкраще обирати інтерактивні технології і творчі форми роботи, аби розвивати уяву та мислення, естетичний смак молодших школярів. Опрацювання даного твору, зокрема його сюжету, проблематики, образів-символів допоможе учням у процесі формування моральних цінностей. Отже, казка «Маленький принц» Антуана де Сент-Екзюпері допомагає читачам осягнути важливі життєві істини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Букрієнко Д. Символічне значення подорожі героя у японських чарівних казках (на прикладі казки «Момотаро»). Мовні і концептуальні картини світу. 2014. Вип. 49. С. 162-166. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2014_49_31 (дата звернення: 15. 04. 2024).
2. Державний стандарт початкової школи. Електронний ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-п#Text> (дата звернення: 15. 04. 2024 р).
3. Калинюшко О. А. «Маленький принц» А. де Сент-Екзюпері: жанрова специфіка твору. Наукові роботи студентів та аспірантів. 2012. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/6967/1/Kalyniushko_little_prince.pdf (дата звернення: 15.04.2024).
4. Сент-Екзюпері Антуан де. Маленький Принц: казка-повість / пер. з франц. Л. Кононовича. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2015. 96 с.
5. Черниш Н. Світ дитини та дорослих у філософській казці Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький Принц». Теоретична та дидактична філологія. 2015. Вип. 19. С. 159-167.

Марія СМЕРЕКА

Науковий керівник – доц. Лариса КУЦА

ТВОРЧИСТЬ Г.-К. АНДЕРСОНА У ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАННІ (НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ТА ПОЕТОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ)

Вступ. Дошкільний період дитинства є максимально важливим етапом становлення й розвитку особистості дитини. У цей період вона освоює ключові знання та уявлення про світ, формує в собі ряд провідних компетентностей й на рівні з цим опановує загальнолюдські цінності, норми та переконання.

Одним із таких дидактичних інструментів, що уможливають реалізацію вище описаних моментів є саме література, якій належить чільне місце в системі виховання особистості у дошкільному дитинстві. Адже загальновідомо, що книжка – це перша іграшка дитини, яка дає їй можливість ознайомитися із казковими історіями та подіями, розглядати й вивчати цікаві ілюстрації, які нейропсихологічно мають здатність викликати у неї сильні враження, захоплювати її увагу та уяву, адже містять в собі загальнолюдську мудрість, що не втрачає своєї цінності крізь віки.

Основний виклад. Одним із письменників, що здійснив вагомий вплив на розвиток дитячої літератури у світі, є Ганс-Крістіан Андерсен, автор понад 170 казок та історій для дітей. Сам він описував казки, як один із провідних елементів власної літературної творчості, так: «казкова поезія – це найбільш широка область поезії, вона простягається від кривавих могил давнини до різнокольорових картинок простодушної дитячої легенди, вбирає в себе народну літературу і художні твори, вона для мене представниця поезії, і той, хто нею оволодів, може вкласти в неї і трагічне, і комічне, і наївне, і іронію, і гумор, до послуг його і струни ліри, і лепет дитини, і мова натураліста» [4].

Такі уявлення Андерсена про світ казок досить тісно переплітаються із реальними формами його писемного спадку. Адже для нього властиво було завдяки звичайним, на перший погляд, персонажам, передавати на сторінках книжок важливі життєві проблеми й істини, що мають здатність «доторкнутися» до дитячого серця, зацікавити їх увагу й тим самим вплинути на їх свідомість, загальні переконання, тобто резонувати з їх внутрішнім світом. Все це дозволяє нам звернути увагу на писемну творчість Андерсена як потужний навчальний, виховний й поетологічний інструмент, завдяки якому можна забезпечити потужний розвиток особистості дитини.

Метою даної статті є теоретичний аналіз виховного, навчального та поетологічного аспекту казок Ганса-Крістіана Андерсена у призмі сприйняття дітей дошкільного віку.